

1843-12-18

FAKTA

Dokumenttype:
Brevudkast

Afsendersted:
København

Omtalte personer:
Gustav Vilhelm Blom
Carlo Dalgas
H.E. Freund
Johan Grundtvig
Svend Grundtvig
Adam Oehlenschläger
Peter Rørdam
P.C. Skovgaard

Arkivplacering:
Mappe 34 nr. 08

DOKUMENTINDHOLD

Afhandling/oplæg som blev opholdt i Selskabet. Emnet for oplægget var Skønhed, grimhed og "den gode tone".

TRANSSKRIFTION

Mappe 34 nr 8
Kjöben 18 Dec 1843

Ja, mine Herrer! Hvad jeg i aften har at sige overgaar langt mine Kræfter, uagtet jeg valgte mit Æmne dog ikke saa synderlig høit. Tit vil jeg tabe Traaden, tit vil jeg ikke følge den til Ende. Det var med Flid at jeg undgik Æmner, der kunne ligge mig langt nærmere – fordi jeg følte det trættende selv for mig, at Kunstnerne i vort lille Selskab kun talte om Kunst, hvad jeg dog ikke ligefrem har undgaaet, idet jeg henleder Deres Opmærksomhed paa Skjønhed og Grimhed, som disse træde frem for vort Øie. Undskyldninger for at det ikke er bedre – vil jeg ikke gjøre, det er saa godt, som jeg formaaede at gøre det; men Det vil kun sige saare lidt.

-2-

Motto: Viel Geschrei und wenig Wolle!

Hvad vi sagtens Alle have en indre og Ganske naturlig Rædsel for er: det Latterlige- og det er ikke Forfængeligheden alene, som kan bringe det Ønske til at stige hos os: gid Du var smuk! Jeg har nu sat mig det som Opgave: iaften at vise, hvorledes dette Ønske er saa langt fra at være Synd, at det meget mere er Pligt for Enhver at arbeide paa i sin ydre Optræden at vise sig saa smuk som muligt.

En af mine Bekjendte fremsatte engang, da vor Samtale faldt paa Skjønheden eller egentlig Karakteren i vore danske Egne, følgende Billeder:

"Sjælland ligner én af disse elskelige Quinder, hos
" hvem vi ikke see Spor af den haarde Kamp mellem
" Lidenskab og Pligt. Det er som hendes halve Sjæl
" hvilede i Evigheden, hvoraf hun er ud sprungen,
" Halvdelen i Evigheden, hvorhen hun stunder.
" Altid er hendes Pande klar, hendes Væsen mildt og
" yndigt, og hun veed at meddele sin Ro til hendes
" hele Omgivning. De ere sjæln. – Jylland –
" Grændseegnene mellem Øst og Vestlandet ligner
" de faldne Sjæle, hvis mægtige brusende Liden-
" skaber have stjærtet dem i en svær Kamp,
" hvoraf de først seent og med Møie ville vise
" sig. – Men Heden – den er som den dybe
" af Naturen stedmoderligt begavede Natur, om

-3-

"hvilken vi siger: hvor han er uelskværdig, styg og

"frastødende, men lærer man ham at kjende
"tilgavns, ret tilbunds, da vil man see, at dybt
"i ham, rører der sig et yndigt Liv, og vil ville
"gjenkende Afglandsen deraf i de barske Træk,
"og med Forbauselse tilstaae: han er smuk!"

Det har altid forekommet mig som der var baade Sandhed og Skjönhed i disse Billeder og jeg skrev hans Ord op, saa godt jeg kunde huske dem. Disse forskellige Karakterer tegne sig virkelig i Naturen; Landskabet kan være vildt eller venligt, stort eller smaaligt – kun ikke latterligt. Heller intet Dyr er latterligt i dets naturlige Tilstand. Det var først ved at træde i nøiere Forbindelse med den ædleste af alle Skabninger, at de fik den Gave: at være – latterlige morsomme morsomme, eller egentlig lattelige. Det er først, naar man paa alle Maader har ansporet Svinets Graadighed og saa at sige forandret dets Natur, at vi see disse løierlige Skabninger, der uvilkaarlig opvække Latter – først, naar en gammel Jomfru har kastet al den Kjærlighed, som Mænd har forsmaaet, paa en Moppe, seer man den trives og bugne, saa den til sidst kan i den Grad ligne et forædt Menneske, at disse vel burde vogte dem for at lee af den. Disse ere Undtagelser; der gaaer meget mere et underligt Tungsind gennem den hele Dyreverden. See i Dyrets

-4-

Øie, og de vil finde en egen dyb Alvor, hvori jeg vil kunde see noget Anelsesfuldt, der kunde svare til det Længselssuk efter Forløsning, hvorom Hegelianerne tale saa tit, det Suk, [og saavidt jeg vide selv Paulus taler]

det der med alt sit Gaadefulde dog har en egen Tilløkkelse for mig. Hos Dyrene finde vi da Evnen til i det Ydre at lægge deres Sindelag for Dagen i høi Grad udviklet, saa: det Glubende, Majestætiske, Frøjtsomme, Lumske, Godmodige og næsten Fromme viser sig skarpt og umiskjendeligt. Hos Dyrene finde vi Tungsind og Alvor i Udtrykket – den livløse Natur har noget Høiere, den har: Ro; og derfor kan den virke saa velgjørende paa Menneskesindet. Heller ikke i Naturen har jeg nogensinde kunnet kommet til at lee. – Intet, som det udgaaer af Skaberens Haand er latterligt. Men lad os betragte Menneskene, og vi skulle nok komme til at lee.

Naar vi læse i det gamle Testamente Fortællingerne om de første Mennesker, eller Folkenes Oldskrifter, hvor reent menneskelige træde Skikkelserne da frem for os; men gennem Tiderne faldt mange Ting i Prisen, og blandt dem: et naturligt, ærligt Væsen. Et saadant Væsen faldt til sidst ubeqvemt, det blev veiet og fundet for tungt! man ømmede sig maaske, men fandt dog rigelig Trøst i den Overbevisning, at: Form er ingen Lænke, men en Frihed. Disse Ord ere saa tit traadt mig i møde, dels som Raad, dels som Trøst, at jeg tør sige det er ingen Paastand af mig selv, men en almindelig erkjendt og agtet Lære; og denne

-5-

maa vi först betragte lidt nøiere, dog med stadigt Hensyn til det Ydre. Naar jeg nu som yngre befandt mig mellem saadanne Mennesker, der vare blevne Herrer over Formen, da var det naturligt, at jeg maatte føle mig tung, som en Klump Blø i denne lette Omgivning. Med Forbandelse gjorde jeg den bittre Erfaring, at et hjerteligt, deeltagende Spørgsmaal ingenlunde forlangte et Svar i samme Tone, men langt snarere følte man sig generet derved. Halv Barn, som jeg var, maatte jeg nødvendigviis ønske mig bort fra en Forsamling, hvor jeg saa lidet passede. Dog jeg lærte at see dette Væsen med andre Øine. Jeg saae den lette ziirlige Maade, hvorpaa disse Mennesker med megen Anstand bevægede sig mellem hverandre, hvor livligt de samtalede uden nogensinde en Disharmoni lod sig høre – den gamle Mand, den unge Pige vare lige lette at behandle. Jeg blev tiltalt med Venlighed, med Interesse og Kjendskab til min Kunst, som ved et Trylleslag forsvandt (min forlegenhed den uhyggelige Følelse, jeg tidligere havde kjendt, jeg befandt mig vel blandt dem, jeg var blændet. Det var ikke blot i det Selskabelige; ogsaa i Forretninger, i det huuslige Liv, paa Spadseregangene, tilhest, tilvogns – altid vare de ugenert og fri, og man behøvede blot at see en saadan Person i sin Vogn, hans Holdning og hele Stilling skulde røbe Manden af den "gode Tone". Der kom vel endog det Øieblik, da jeg ønskede at ligne en af disse Kavalierer, men

-6-

et saadant Ønske stiger aldrig mere hos mig. Med nye Øine lærte jeg at betragte Folk af "den gode Tone". Saaledes som vi Malere anvende det Ord: Tone paa Stemningen i et Billede, saa man kan sige: der gaaer en veemodig Tone gennem det Stykke – saaledes bruge vi det ogsaa mere haandværksmæssigt om det egne luftige Slør, som den mellem liggende Luft udbreder over de fjernere Gjenstande, f:Ex: de staae i en Støvtone. Dette ligner den gode Tone, den er et Slør, som i det Selskabelige kastes over alt Stærkt og Kantet, afrunder Alt til et behageligt Hele, og tillader Intet for at blive ved Malerudtryk, at gaa ud af Tonen. At der gives Undtagelser her skal senere blive antydet. Nu blev dens eneste Fortrin, at man bag den, som bag et Skjermbræt kunde bevæge sig med al ønskelig Frihed, kunde holde Enhver i til børlig Afstand; men denne Frihed blev mig kold og modbydelig, jeg samlede ikke med Folk for at holde dem 3 Skridt fra Livet, men for frit og med Glæde at kunne nærme mig elskværdige Personer. Og skal jeg end lide lidt af kjedelige Menneskers Paahæng, (og jeg har i Parenthes ikke døiet saa lidt af det, thi Naturen lod mig faae en utaalelig Portion Godmodighed, hvilken Skat jeg med en vis Glæde opdager Ende paa) – saa dog hellere det end koldt nægte sig hjemme, naar der bankes paa ved Hjerter Døren. Den gode Tone er som en Bæk, der flyder let hen i de ziirligste, pikanteste Bøininge, med Omvei for hver Steen den møder,

-7-

altid venlig og graziøs; men stirre vi ved Bredden lige ned i Vandet, da er den mange Steder plumret, den urene Bund kan anes aldrig sees. Vil Nogen paastaa, at dette Væsen er naturligt, da see han hen til Børnene i de elegantere Familier; hvor underlig klinger ikke Barnestemmen paa sadanne Steder. Barnet forstaaer ingen Conveniens og kommer tiltrods for Alverdens raffinerede Ammer aldrig i "Tonen".

Og hvorledes saa disse Folk ud? De vare alle stöbte i een Form, den elegante Verden støbes alle vegne i den store Pariserform, og Intet tyder paa, at der banker et roligere, mere taktfast Hjerter under Nordboens Snip-Kjole end under Italienerens, de ere gruelig eens. Ligesom tonen ikke alene tilslørede enhver Ubehagelighed, men ogsaa kvalte enhver ildfuld Yttring og saaledes gjorde Alle lige – saaledes gjør Moden det i den legemlige Verden. Moden, dette løierlige Uhjre, vi kunne afsky, men dog maa ofre til, bortsliber al Eiendommelighed af Paaklædning, Bygninger, Bohave osv. Den strækker sit Seepter ikke ene over de høiere Stænder, Haandværkeren offerer den villigt de Penge, han suurt har fortjent ved Ambolt eller Høvebænk, og vi maa lavere ned til Bønderne, til de Bønder, der boe i afsides dele af Landet, langt fra de store Veie, der finder man endnu nogen Eiendommelighed i Dragt, Sæder og Skikke. Naar man seer, hvorledes dette selv hos dem forsvinder, da er det med en bitter Følelse vi erkjende: at Alt af den Slags er stemplet til

-8-

Undergang, og den Glæde, Maleren kan have af at besøge Landets Afkroge for at opsnappe disse Egenheder vil kun være af kort Varighed; det kan ikke Andet end bedrøve mig, thi jeg øiner, sandt at sige, ingen Erstatning.

Disse Levninger af nationale Dragter og egne Skikke er det eneste, der endnu hist og her bevares og betragtes med en svag Agtelse, dog:" lad styrte, hvad der er paa Gled og mere til, som synes kun at staae!"

Og dog er det netop det Eiendommelige i ydre Fremtræden, jeg forlanger, men paa en anden Maade. Jeg forlanger kun at enhver Personlighed i det Ydre saavidt muligt afspeiler det Indre. Og forsaavidt det er Noget værdt at lære Folk at kjende, vil det da ogsaa være interessant at iagttage deres Paaklædning, Holdning og Væsen. At, fra denne Side seet, den Komiske, Stolte, Ædle, Nederdrægtige, Smaalige, Geniale eller Philistrøse paa en vis Maade blive lige interessante at see paa, naar kun deres forskellige Sindelag eller Egenskaber ere tilstrækkelig skarpt og kjendeligt tegnede paa deres Ansigt og Person, følger af sig selv; men da det kun er det Gode vi bør eftertrægte vil jeg, langt fra at opstille Regler for vor Optræden, kun tillade mig at bemærke Et og Andet, jeg har erfaret.

Hvad jeg forlanger og forstaaer ved den Skjönhed vi ere pligtige at vise i vort Ydre, og, som selv den Styggeste kan skaffe tilveie, er: en fri, naturlig Holdning og Gang, en Paaklædning der er lige saa langt fra at være søgt

og udmærket, som fra at være paa rede Haand til at

-9-

forvandles paa Modens mindste Vink – og een Ting, der er det Væsentlige: et eget Stempel, der elskes af den Gode, frygtes af den Skjulte, agtes af Alle.

Men hvorledes kan man faae et saadant Toldseigl? Man kan intet gjøre- eller Alt. Ingen Forandring af Dragt, ingen Fægte- eller Dandsesters Undervisning kan hjælpe paa os i denne Henseende, ikke engang Erhvervelsen af Kundskaber alene. Man kan sluge alverdens Kundskaber, sætte sin Aand istand til de dristigste Tanke- Saltomortaler – har vi ikke Andet end disse Kunster, kan Intet frelse os fra Pedanteri; Paul Möller siger det saa kjönt:

En Mester i Tankernes Riger
Heel tit er paa Jorden forsagt
En Spot for de deilige Piger
Og dristige Svendes Foragt;
Thi bleg som en Skygge fra Graven
Han blinker med Øiet for Sol-
Naturen har lukket ham Haven
Og kroget han sidder paa Stol.

Ligesom Pedanten her Skildt ude, saaledes ogsaa Spidsborgeren; Godseieren, der lever i en smaalig Travlhed for Vexeldrift og Brakmarker er ikke et Haar bedre en Spekhøkeren, hvis Liv dreier sig om en Fleskeskinke. Og den Ene i sort Kjole ligner den Anden i sit hvide Forklæde ganske nøiagtigt.

Ville vi tænke efter i vort Bekjendtskab, hvilke Mennesker vi have fundet med dette ædle Stempel, da skal det vise sig, det var hos dem, hvis Væsen var elskeligt, hvis ord vare mildest, meest overbevisende, hvis Liv var blevet fortrolig med Naturen. Jeg fandt det hos mangan Bonde og hans ærbare Kone, hos mangan Sømand og gammel Skytte, "der kjender hver Lyd i Naturen, selv Skovenes Suk" –

-10-

hos mangan Haandværksmand og gammel Soldat, hyppigere hos Qvinder dog, troer jeg, end hos Mænd. Men i de høiere Stænder, hvor jeg fandt det hos den kundskabsrige, geniale Mand, der gav det hans hele Person en Adel, som tvang mig til Ærbødighed. Ja, jeg troer det er Hjertets Dannelse, der giver denne Tækkelighed, der enten kan være en Gave fra Vuggen eller en haardt erhvervet Eiendom, som da vil svare velsignede Renter.

Jeg har alt antydet: at man bør ikke følge Modens mindste, lunefulde Vink. At jeg dermed ikke vilde indsmugle nogen Frihed for den Forfængelighed, der behager sig selv saa meget ved at være anderledes end Andre, maa de tro paa mit Ord og et ærligt Ansigt; jeg har af Enten- eller lært: at der turde høre langt mere Mod til at føre sig selv ind under almindelige

Bestemmelser end til at trodse dem. Derfor saalænge Moden har en saa uindskrænket Magt, maa vi bøie os under den; men jeg tilstaaer ærligt, at jeg i Smug er en Rebel mod dette Uhyre og har stor Glæde af at see, hvad en enkelt Gang viser sig: et ubarberet Skjæg.

Sluttelig skal jeg tillade mig at paavise anføre et Par Exempler af det daglige Liv af mit Bekjendtskab, men dog først paavise hvorledes vor Fremtræden: har en Slags Betydning i det daglige Liv og hvorledes man kan have en Glæde af lagttagelser af denne Art. – Det har tit moret mig paa Reiser f:Ex: ikke alene af Personers Tale, paa en Vogn er man tit meget tvær til at tale, men ogsaa af deres Dragt og Holdning, Manerer at slutte mig til hvad de vel kunne være, og det er paafaldende, hvor skarpt de forskjellige Stænder ere tegnede i det Ydre. Landmanden med sit aabne, rødmussede, djærve Ansigt skiller sig kjendeligt fra Forstmanden, den Studerende fra Kunstneren, den Militære har sit eget Tilsnit, Sømanden sit egne [?Slæng]Haandværkeren og den Hanlende – ja man kan næsten kjende den lykkelige Familiefader.

-11-

Den ædle Holdning, Speilet for det ædle Sind, kan aldrig bibeholdes, naar vi tillade os en magelig, doven Gang og Holdning eller en skjødesløs Paaklædning. Ligesom det er mig meget imod at være samlet med Personer, jeg holder af, længere end vi kunne være godt stemte – den halvsovende Tilstand i Fordöielsesperioderne er ikke gunstig for Nogen – saaledes kan jeg heller ikke lide at see Mennesker, der langt fra at trække dem tilbage til en Lænestol eller Sofa – tvertimod travet om med de kjedeligste Ansigter af Verden; at gaae i Selskab saaledes vilde være uanstændigt, men at slæntre saaledes om paa Gader og Stræder generer mangen sig ikke for. Saa sjældent det end skeer, saa kan det dog mere mig imellem at see Gaderne og Spadseregangene, naar de om Middagen eller en smuk Sommeraften vrimle af Mennesker, der gaa kun for at gaae i den frie Luft – det har noget rart, man er kun alt for tilbøielig til at lukke sig inde i sine Værelser, jeg seer nu engang langt hellere en smuk Pige paa Gaden, end fra Gaden i et Vindue bag Jalousier og Blomster; den smukke Mand seer vi ikke engang der, han er i Baggrunden ved Pulten. Vi have saa lidt saadant offentligt Liv, og det er vist ganske i sin Orden, men derfor glæder netop de faa Glimt mig desto mere. Ja, jeg har seet Folk, der forstod at spadsere saaledes at det var en lyst at see derpaa, men kom der da en saadan slentrende Driver, da kunde han næsten virke ligesaa ubehageligt paa mig som en emsig Forretningsmand; denne Fart er farlig at indlade sig paa – jeg kjender saare Faa vist, kan ikke engang i øieblikket nævne Nogen, der forstaaer at skjynde sig uden at tabe sin Holdning, og kan jeg end tænke mig en Enkelt, da bliver det kun Saadanne, der i denne Hast afspeiler et sønderrevet Indres Flugt fra en Tanke til en anden, ja, Flugt fra sig selv. Jeg har seet Øehlenschläger skynde sig, det skulde han aldrig. Om Thorvaldsen vilde skynde sig gennem Gaderne i sin store

Kappe, det vilde være mig en Gru. Jeg har tit ærgret mig over at Folk smide mange Penge bort til en saadan stor Kappe, som de ikke forstaar at bære – en rigtig smaalig snever lille vims Frakke vilde med et heelt Dussin Lommer koste neppe Halvparten og ovenikjøbet ikke

-12-

gjøre dem halv saa latterlige. Nu føler jeg vel at det er en mislig Sag at anføre Exempler, da derom Smagssager ikke kan disputeres; men dog maa jeg tillade mig at pege her paa et Par Mennesker, i hvis Væsen og Holdning jeg idet mindste altid har seet saa meget. Jeg tænker paa afdøde Prof: Freund og Præsten Rørdam. Ved at sammenligne disse to Mænd, der begge havde saa megen Skjønhed, eller, hvad dog enhver maa indrømme, dem en saa consequent gennemført Harmoni i alle deres Stillinger og Bevægelser – der er det underligt at see, hvorledes Kunstnerens Skjønhedssands bevirkede noget ganske Lignende, som den Andens velbekjendte Ærlighed. (I Parenthes være det sagt: jeg har sjældent seet Kunstneren staae som middelbar, naar han stod lige for den Studerende, og dog synes det her som om Umiddelbarheden er hos Rørdam, ikke saa meget ved Sammenligning af deres Personer, men naar vi tager Friends hele Omgivning med da træder det først ret tydeligt frem.). Hos dem var hver Stilling fri uden at blive doven, ædel uden at blive stiv. Freund nævner jeg fordi han i en Grad, som jeg hos Faa eller ingen har seet det, havde i sin Magt at stemple Alt, hvad der omgav ham – Rørdam fordi han med Hensyn paa alt Kunstnerisk var sjældent uskyldig, saa hos ham vare det Smukke tilvisse Natur. – Hos Freund var der Evnen, sagde jeg, til at paatrykke alt sit Stempel foruden Kunstens Stempel. Han døde og hans Enke maatte drage ud af et Hjem, han havde dannet saa skjønt og hun havde lært at elske, men de venlige Huusnisser, dem Freund havde elsket, de fulgte med Enken og Børnene, og man føler ved at besøge hende ligesom hans Aand at være velsignende, trøstende tilstede (Friends store Stol).

Ja, jeg troer det: at det ere Hjertet der giver Tækkeligheden. Jeg vil ikke her tale om de stolte Træk vi maa beundre hos Verdens-Genierne – de komme sjældent, som Nordlys, med lange Mellemlum, og straae over den dunkle Jord, der da med al sin Ynde, med alle sine Kræfter kun bliver en bold i dens Haand, ihvem alle Jordens Suk og Bønner, alle

-13-

Jordens Haab og Drømme samles, ja, som en Bold i hans Haand, Gud selv giver ham Kraft til at slønge den frem, thi Folkets Stemme er Guds Stemme! – Om disse; Verdensgeniernes Personlighed kan jeg ikke tale – og jeg vil kun pege her paa Napoleon og Goethe, Morten Luther og Raphael. Tiere blev det os forundt at see Skjønhed som Stempel paa sand Humanitet. Den der med Moders melken indsugede hendes milde, elskelige Tænkemaade fik Skjønhed i den Forstand jeg her har taget det som Gave paa Vuggen. Hans Holdning er naturlig og i hans de velsignede

Øine see vi Afglandsen af et elskeligt Hjerte. Og enhver der ærligt kæmper for det Gode og Ædle, ogsaa i hans Træk og Væsen skal det sees og et støgt Ansigt eller et keitet Væsen skal ikke kunne skjule hans skjønne Sjæl.--

-14-

Det gik som jeg havde ventet – jeg havde ikke Stringents nok i Tanken til at føre en Tanke heelt igjennem, og see med Ærgrelse, at jeg har fremstillet Ting ganske vrangt. De vilde glæde mig ved en kraftig Opposition til hvilken jeg selv skal slutte mig. Ja det ærgrer mig at see at min Skildring af den "gode Tone" egentlig kun er en Skildring af Trivialiteter osv. Der ere, nemlig for Tiden, saa liden Klarhed i mig selv, at jeg kun i denne Afhandling seer et tro Portrait af min forvirrede Person. Der vil gaa lang Tid inden jeg atter er pligtig til at tale, og jeg vil haabe, at jeg i den vil samle Kræfter og sætte mig i stand til at levere noget Bedre, end hvad de for denne Gang maa tækkes med. Jeg har udtalt.-

Kjöhv n 18 Dec 1843

JTL

Montes Delgas. *Manila*

Det gik som jeg havde ventet - jeg havde ikke Strængere nok Tænkning
til at give en Tankke helt igjennem, og saa end Begjæret, at jeg har
fornødt det Ting ganske uregt. De vilde glæde mig end en braf
tig Opposition til hvilken jeg selv skal støtte mig. Ja det dog
mig at se at min Skilling "af den gode Tord" egentlig har
en Skilling af Tordensløst og s. v. Der er, nemlig for
Tiden, saa lidt Mærked i mig selv, at jeg kan i den Offend
lings seds at den Portrait af min forvinder Person. Der
er et ganske lang Tid inden jeg bliver i pligter til at tale, og jeg vil
tro, at jeg i den vil sandskræfte og sætte mig i stand til at
besvare mig selv, end hvad de for denne Gang maaske tænkes
med. Jeg har vistalt.

Kjøbenhavn 18 Dec 1843.

T.

Jordens blaat og Drømmes sandhed, ja, som en Bald i hans
Maaned, Gud selv giv os ham kraft til at stynges den frem,
thi Fallets Hemme er Guds Hemme! — Om d'esse, Videns
gemindes Personlighed kan jeg ikke tale — jeg vil kun sige hende fra
Napoleon og Goethe, Martin Luther og Raphael. Tiden blev sig os fremad
at se Lyndes som Stempel paa sandt Maaned. Den ser med Mødens
mellem indsigende hendes mulle, elskelige Tænkemåde, ja, Lyndes i den Fer
stand, jeg her har tagt det som Gave fra Niggens. Mands Klædning er
naturlig og i hendes de selvsigende Pære ser i Afgrændsen af et elskeligt
Kjæde. Og enhver ser alige hamper for det Gode og Alde, og saa i hans
Forsk og Viden skal det ses og et stygt Ansigte eller et hevet Hænde
skal ikke kunne skjule hans skjønne Sjæl. —

give dem hele saa tætte. Ni følger jeg vel at det er en mis-
sig Sag at udføre Exempelen, ^{den} smagsgæve ikke kan d'opri-
teret; men dog maa jeg tillade mig at sige her fra et
Par Mennesker, i hvis Væsen og Skæbning jeg selv erindte
altid har set saa meget. Jeg tænker paa afdøde Prof. Frøind
og Præsten Rørdam. Med at sammenligne disse to Mænd, der
begge havde saa meget Skjæbhed, eller, hvad jeg endtroer
maa indrømme, den en saa consequent gennemført Her-
moni i alle deres Stillinger og Bevægelser - da er det under-
ligt at se, hvorledes Kunstnerens Skjæbhed saadanne kunstner-
møgt ganske ligende, som den Andens velhelbredte Altydel-
(i Parenthes være det sagt: jeg har sjældent set Kunstneren
staa ^{som} midt i det, naar han stod lige for den Studerende, og dog
siges det her som om Midt i det var ikke en anden, ikke
saa meget som Sammenligning af deres Personer, men naar
vi tager Frøinds hele Omgængelse med da træder det først og
tydeligt frem). Her der var hans Stilling foruden at blive
noget, det uden at blive det. Frøind var en af de
hans i en Grad, som jeg har saa eller ingen har set det, har
en i sin Magt at stampke Alt, naar der omgav ham -
Rørdam fordi han med Mængden paa alt Kunstnerisk
var sjældent uskyldig, saa hos ham var det smukke tilsyn-
se Naturen. - Her Frøind var der Enen, sagde jeg, til at
paatræffe alt det Stampel som den Kunstens Stampel. Han
Bede og hans Enke maatte drage mig af et Hjem, han havde
bannet saa skjænt og him havde lært at elske, men de
bevilige Minner om, den Frøind havde elsket, de fidele
med Enen og Børnene, og man føler sig at hans hende
ligesom hans Hand at være udsigende, troende, tilstede.
(Frøinds store Sted).

Så, jeg tror det: at det er Afjortet der giver Takkeligheden
Jeg vil ikke her tale om de stelte Træk i maa bemærke
hos Vindens-Gemmerne - de kommer sjældent, som Nordlys,
med lange Mellemrum, og straal over den dunkle Jord,
der da med et sin Hæder, med alle sine Kræfter kan skive
en Bølge: deres blaa, i hvem alle Jordens Træk og Børner, alle

Den alene Klædning, Spillet for et adle Sind, naar aldrig tilskat -
der, naar i tillade os en magelig, saar Gang og Klædning
eller en skjedes liden Paaklædning. Ligesom det er mig meget imod
at naar samlet med Personer, og hader af, længe og end i samme
naar godt stemte - den kalderende Tilstand i Færdens persidende os
ikke grinstig for Nogen - saaledes kan jeg heller ikke lide at see Menne-
sker, der langt fra at trække dem tilbage til en slægtstet eller Læge-
stue, med Træder om fraa med de kjedeligste Ansigter af Verden, at
gaar i Selskab saaledes vilde i den næstendigt, men at slægtstet
saaledes om fraa Gader og Stræder gænger mangen sig ikke
for. Iaa sjældent det end skeer, saa kan det dog mere mig i
mellem at see Gædner og Spadseregangene, naar de om Mid-
dagen eller en smuk Sommeraften vrimle af Mennekker,
saa gaar hjem for at gaar i den fine Luft - det har mig vist
naar de hien alt for tilbragt til at trække sig inde i sine
Værelser, og jeg saa min engang langt hellere en smuk Pje-
saa Gader, end fra Gader i et Vindue bag Gaderne og
Blomster, den smukke Mand saa i ikke engang der,
kan se i Baggrunden ad Pættet. Vi have saa lidt saadant
offentligt Liv, og det er vist ganske i sin Orden, men der
for gleder mig de fraa Gader mig desto mere. Ja, jeg har
det Folk, der forestår at spadsere saaledes at det saa en Ligt at
see derfra, men kan den da en saadan slægtende Dræder, der
kunde have næsten enke ligesaa ubehageligt fraa mig som en
ensig Færdningens mand, den der Fart er forbig at indlade sig
fraa - og kjender saare Faa vist, kan ikke engang. I det hele
naar Nogen, der forestår at skjinde sig ind at tage sin
Klædning, og kan jeg end tænke mig en enkelt, der bliver det
hjem saadant, der med denne Klæd afspæiler et indervet
tørres Flugt fra en Tanke til en anden, ja, Flugt fra sig selv.
Jeg har end Oden-schlagie skjinde sig, det skulde han aldrig. Om
Thorvaldsen vilde skjinde sig gennem Gædner i sin store Kappe, det
ville være mig en Gode. Jeg har det dog vist mig over at Folk min-
de mange Ting har til en saadan stor Kappe, som de ikke forestår
at bære - en rigtig smuk smuk lille i sine Trække vilde med
et helt Liden Liden Korte nepple klæpæder og i en kjedelig ikke

hvis mange Mandevensmand og gammel Soldat,
højslydende har givet dig, her og, end hos Minde.
Men i de høje Stander, hvor jeg fandt det hos
den kendskabssige, gamle Mand, der gav det
hans hele Person en Adels, som træng mig til en
bedsigelse. Ja, jeg tror det er hjerteligt Sannelse,
der giver denne Takkelighed, der enten kan være
en gave fra Vuggen eller en hæderkædet
Erkendelse, som der vil være vellykkede Fortæller.

Jeg har alt antaget: at man her ikke følger Modens mindste,
lunefulde Vink. At jeg dermed ikke vilde indsamle nogen Fortid
for den Forfængelighed, der behager sig selv saa meget og
saa anderledes end Andre, naar det de tro paa mit Ord og
et ærligt Ansigt: jeg har af Eften- eller Løst: at der trøste
hvert langt mere Med til at gøre sig selv ind under almindelige
Bestemmelser end til at træde dem. Derfor saalange Moden
har en saa indskrænket Magt, naar vi bliver os under den;
men jeg tillægger ærligt, at jeg i Længen er en Høvel med dette
Måske og har stor Glæde af at se, hvad en ædel Fag vises
sig: et ubærbart Mjæg.

Endelig skal jeg tillade mig at paavise anfore et Par
Eksempler af det daglige Liv af mit Bekjendtskab, men
dog først paavise Mordets og Forræderens her en Slags
Betjening: det daglige Liv og Mordets man kan have en
Glæde af Dagttagerne af denne Art. — Det har til minnet mig
paa H. v. H. E. ikke alene af Personens Tale, paa en Dags
en man til meget tror til at tale, men ogsaa af deres Sjæl
og Klædning, Maaen at slutte mig til hvad de vil
kunne være, og det er paa faldende, hvor skæft de faldet
lige Stander er tegnet: det Mors. Landmanden med
sit arkne, nedmuntre, djerpe Ansigt skulder sig hjerteligt
for Fæst manden der Stående for Kunstneren, der Måle-
teier har sit eget Tilværelse, Læreren sit egne Hæder
Mand vækkes og der Manden — ja man kan
næsten ligende den lydelige Familienpæder. TH 14/12

Indgang, og den Gode, Maleren kan have af et
hvis Landets Offere for at afsætte disse Egen-
heder end hin vare af det Verighed; det kan ikke andet
end betale mig, thi jeg er i sinde, saalt at sige, ingen
Erstatning.

Disse Levinger af nationale Dragter og egne
Gjorte et det mest, der endnu findes af den betydelige
betragtning med en slag Aftale, der, lad sigt, Maad
paa en paa Gled og mere til, som siges hin at
staa!"

Og dog er det netop det Evidensmøder i yder
Fremtiden, jeg forlanger, men paa en anden
Maade. Jeg forlanger hin at erholde Personlighed
i det af den saavidt muligt afspejle det Binde.
Og forsaavidt det er noget værdt at have Fald af
Hjende, vil det da ogsaa være interessant at
saglige deres Tænkning, Malning og Væsen.
Alt paa denne Side seet, den kemiske, Stalte,
Celle, Nederdægtige, Smalige, Gemale eller
Philistruer paa en i's Maade bliver lige in-
teressante at se paa, naar hin deres forskellig
Lindslag eller Egenskaber er tilfældig skabt
og kjendeligt tegner paa deres Ansigt og Per-
son, følger af sig selv, men da det hin er det
Gode i det eftertragte vil jeg, langt fra at opstille
Regler for en Optædelse, hin tillade mig at
henvende Et og andet, jeg har erfaret.

Maad jeg forlanger og forstaaer end den Skjæbnen i en
pligtig at være: end Gode, og, som selv den Stigende kan
skaffe tilvære, end en fri, naturlig Malning og Gavn,
en Tænkning, der er ligefremt fra at være søgt og
indmarkt, som fra at være paa den Maade til at

altid beundret og prægtig, men store er ved Breddens Lige-
hed i Landet, der er der mange Steder plumbet,
men mine Børn kan alles aldrig sees. Vil Nogen
fræstaa, at dette Nævn er naturligt, der ser man hen
til Børnene i de elegante Familier; her under
lig blinger ikke Børn stemmen fraa sandheden St.
der. Deres forstaaer ingen Gensidighed og kom-
mer tiltræde for Alvor og raffineret Lomme
aldrig i, "Tonen".

Og hvorledes ser disse Folk ud? De ere alle
stædt i en Form, den elegante Norden stodes alle-
vegne i den store Pariserform, og det tydes paa,
at de haaber et vellyst, mere tilbøjelig til at vin-
de Nærværende ^{Impuls} og end indre Stabilitet, de
ere grundig ens. Ligesom Toner ikke alene tilsluttede
enhver Mæghed, men ogsaa gælte enhver selvstændig
Udførelse og saaledes gjorde alle lige - saaledes gjor
Maden det i den legemlige Nærværelse. Mæden, det lo-
erlige Mæden, er kunne afstjort, men dog man offer
til, høstet i det af Endommentlighed af Pædagogik,
Bygninger, Behave o. s. v. Den strækker sit Tæppe
ikke over alle de høiere Stander, klæddes overhøvet
offer den villigt de Penge, man smukt har fortjant
med Anstalt eller Klædebutik, og er man lavere
med til Børnene, til de Børn, der her i afsides
Lede af Landet, langt fra de store Uer, der finder
man end nu nogen Eiendommelighed i Dragt, La-
ser og Skikke. Man ser, hvorledes dette selv
her den forstaaes, der er det end en bitter Følelse,
er skjunde i at Alt af den Slags er stemplet til

et saadant Gude stiger aldrig mere hos mig. Med mig
Dine lærer jeg at betragte Følge af den gode Tone.
Saaledes som i Maleri anvendes det Gode Tone
paa Stemningen i et Billede, saa man kan sige
denne værdifulde Tone gennem det Lys - saaledes
bring i det ogsaa mere haandværks mæssigt om
et egnet lystige Hoi, som den smukke liggende
Ligge vidbræder over de fjernere Gjenstande, f. Ex.
so staa i en Hestene. Dette ligner den gode Tone,
som er et Hoi, som i et Ledselselige kaster over
et Hest og Hestet, afvender Alt til et behageligt
Stille, og tillader Hestet for at blive ved Maleri.
Hvis, at gaa ind af Tonerne. At den gaa Hestet
saa her skal senere blive antaget. Nu blev den
eneste Fortrin, at man bag den, som bag et Hest
brød kunde høre sig med et ønsket Frihed,
hvor de holder Inden i til det lig Afstand; men
saa Frihed blev mig hold og med sig selv, og
samlende ikke med Folk for at holde den i Hest
for Hest, men for frit og med Glæde at høre
nærmere mig elskende Personer. Og skal jeg
end lige lidt af Hestene Menneskers Poesi,
(og jeg har i Paranthese ikke drevet saa lidt af det, thi
Ketten led mig paa en betydelig Porten Gode
Sigte, hvilken skal jeg med en vis Glæde og
Gode paa) - saa sig hellere det end holdt sig
sig hjemme, naar der hørtes paa, ved Hest
siden. Den gode Tone er som en Bæk, der
flyder let hen i de yndigste, prikkende Bøjninger,
med Gode Poesi for hør en Hest den måde,

men i først betragte lidt nærmere, dog med stadig
blendske til det Øjeblik.

Nær jeg var som ynges beundring mellem saadane
nu Mennesker, saa var blunde blende over Formene,
der var det naturligt, at jeg maatte føle mig tung, som
en klump Bly i denne lette omgivelser. Med Forbe-
hold gjorde jeg den bittere Erfaring, at et hjideligt,
beeltagende Spejlsmaal ingenlunde fød forlangte
et Løve i samme Tone, men langt mere af-
sønde sig gennem det. Hede Børn, som jeg var,
maatte jeg nødvendigvis ønske mig det friske
Forsamlings, naar jeg saa lidt passerede. Jeg var borte
at se det Løve med andre Øjne. Jeg var den
lette givende Maade, naar disse Mennesker med
megen Anstand betragtede sig mellem hinanden,
hvorefter de samtalte inden et nogenlunde en
Lidskammeri lod sig høre - den gamle Mand, den
unge Pige var lige lette at behandle. Jeg blev tilfældig
med Venlighed, med Venlighed og Hjind skabte til min Hæder,
som ved et Tilfælde var forsvundet min Forlegenhed den
indvigelige Følelse, jeg tidligere havde kjendt, jeg befandt
mig vel blandt dem, jeg var blende. Det var ikke
blat i det tilfældige, og naar i Forretningerne, i det min-
ste Løve, naar Spadserengangene, tilfældig, tilfældig-
altid var de ingeniør og fri, og man behøvede
blat at se en saadan Person i sin Vogn, hans
Hæder og hele Hæder skulde være Mændene af
den gamle Tone. Der var vel endog det Øjeblik, da
jeg ønskede at ligne en af disse Kavalere, men

Se, og du vil finde en egen dybt Alvor, som heri
jeg vel kunde see noget Anelses fuldt, den kin-
de svare det det Længsels søk efter Forløsning,
hvorefter Begjærerne tale saa det, det Fuld, ^{og ganske} ^{fuldt} ^{selv} ^{den}
det der med alt sit Jaadefulde. Jeg har en egen
Tilfredsheds for mig. Men Lysene findes i
sa Lysen til i det Møde at lægge sine Lys-
lag for Lysen i den Grad af Lysen, saa:
det Glædelige, Majestatiske, Tægt somme, Lys-
ske, Godmodige og næsten Fremme isen
sig skarpt og nimmis kjendeligt. Men Lysene
findes i Lysen og Alvor i Lysen - den
Lysen Natur har magt Lysen, den har
No; derfor har den ikke saa velgjørende for
Menneske sin det. Heller ikke i Naturen har
nogensinde kunnet komme til at lee - Lysen, som det
indgaver af Lysen blandt er latterligt. Men lad os
betragte Menneskene, og vi vil kunne nok komme til at lee.

Naar vi læse i det gamle Testamente Fortællinger
om den første Menneske, eller Følges Oldskrift,
hvor rent menneskelige ~~hvor~~ Trods Skikkelserne de
frem for os; men gennem Lysene følet mange
Ting i Lysen, og blandt dem: et naturligt, ordligt Lysen.
Et sandt Lysen følet Lysen Lysen, det blev ved
og følet for Lysen! men om med sig Lysen, men
fandt dog noget Trost i den Overbevisning, at: Form
er ingen Lysen, men en Frihed. Lysen Lysen Lysen
det trakt mig isende, dels som Lysen, dels som Trost,
at jeg vil sige det Lysen Lysen af mig selv, men
en Lysen Lysen Lysen og Lysen Lysen Lysen

skidhen vi sige: her han er villkændt, stigg og
"frastedende, men lærer man ham at kjende
"til garris, net tilbunds, da vil man see, at digt
"ham vører der sig et yndigt Liv, og vil alle
"gjenkjende. Afgrandsen deraf i de herse Træk,
"og med Ferhøielser tilstaa: han er smukt!"
Det har altid forekommet mig, som der var
haardt Sandhed og Kjendhed: d. s. Billedet af J.
skrev hans Ord op, som godt jeg kunde hilsne dem.
Disse forskjellige karakterer tegne sig virkelig i
Naturen; Landsskabet kan være vildt eller sødligt,
stort eller smaaeligt — kun ikke latterligt. Heller
intet Dyr er latterligt i dets naturlige Tilstand.
Det var først ved at træde ^{ind} i Forbindelse med
den adleste af alle Skabninger, at de fik den
Gave: at være — ~~ikke~~ ^{meersomme} meersomme,
eller egentlig latterlige. Det er først, naar man
paa alle Maader har ansporet Leinets paa
Sigthed og saa at sige forandret dets Natur,
at vi see disse latterlige Skabninger, der
indholdeligt opvække Latter — først, naar
en gammel Jomfru har haardt at den kjen
lighed, som Mænd have forsmækt, paa
en Meppel, see man den trines og bigne,
saa den til sidst kan i sin Grad ligne et forvildt
Menneske, at disse vil kunde bygge dem for
at lee af dem. Disse ere Modtagelser; der
gæver mig mere et indholdigt Trængsel
gjennem den hele Dyrs verden. Se i Skjorte

Motto: Viel Geschick und wenig Wille!

Kuadri sagtes Alle haave en indre og ganske naturlig
Fødsel for en det latterlige — og det en alle Fødsels-
Ligheder alene, som kan bringe det ganske til at stige
hæve sig: giv den saa smæk! Og har vi sat mig det
som Opgeve: i øften at vise, hvorledes dette Fødsel er
saa langt fra at være Lynd, at det meget mere
er Pligt for Enden at arbejde paa, at i sin ydre
Opførsel at vise sig saa smæk som muligt.

En af mine Bekjendte fremstillede en gang, da var
Samtale paa et af de skandinaviske eller egentlig karak-
terer i vores danske Egne, følgende Billeder:
„Jylland ligner en af disse elskelige Kvinder, der
„hvor vi ikke ser Spor af den hårde Kamp mellem
„Lidenskab og Pligt. Det er som hendes hvide Skit
„billeder i Enigheden, hvoraf hun er id springende,
„Klædelsen i Enigheden, hvorefter hun stræber.
„Altid er hendes Pande klar, hendes Væsen mildt og
„gyldigt, og hun ved at meddele sin ^{hvide} No til hendes
„hule Omgivelser. De er sjældne. — Jylland —
„Grændseegnen mellem Ost og Vestlandet ligner
„de faldne Sjæle, hvis magtige brisende Rind
„skaber have styrtet hende i en sveden Kamp,
„hvoraf de først seent og med Mies lille reise
„sig. — Men Møden — den er som den dybe,
„af Naturen stødmodeligt bekvæmt Natur, en

Ja, minne blænde! hvad er i øften hær at sige omgaaes længe
minne Kraften, iagtet er valgte med blænde, der ikke saa tydelig
helt. Det vil er tale Træder, det vil er ikke følge den det Ende.
Det var med Tid at er iindgik blænde, der kunne ligge mig længe
vænnere - fordi er fælt det trostende selv for mig, at kunstnerne i det
lille taler kan tale om kunst, hvad er der ikke ting fra har indgaaet,
idet er hverledes deres Opmarksomhed fra Skjæbnen og Jernbet, som
deres trods fra det selv blænde. Modsigelserne for at det ikke er
hæder - vil er ikke gøre, det er saa godt, som er fremme at give det, men
Det vil den sige saa det.

SKOVGAARD-MUSEET
Mappe J V Nr. 8